

دادرسی انتخاباتی

نویسنده:

خسوس اوروسکو انریکه و همکاران

مترجمین:

دکتر اسدالله یآوری

عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی

هانیه اشتغالی   دکتر فاطمه عزیزمحمدی

مریم کریم جوزانی

عنوان کتاب: دادرسی انتخاباتی

مؤلف: خسوس اوروسکو انریکه و همکاران

۱-ادی آمان	۲-تریسی کمپل	۳-آوری دیویس روبرتز
۴-زوران دیکوویچ	۵-اندرو الیس	۶-سرگی کوزنتسو
۷-رالف لیندئر	۸-آگوستین لوادا	۹-دکی پما
۱۰-یورام روکمی	۱۱-مایکو شیمیزو	۱۲-دنیس تروزدل
۱۳-دومنیکو توکیناردی		

مترجمین: دکتر اسدالله یآوری، متولد (۱۳۴۵/۱۱/۲۵) - هانیه اشتغالی (۱۳۶۷/۹/۱)

دکتر فاطمه عزیز محمدی (۱۳۶۷/۲/۱۷)، مریم کریم جوزانی (۱۳۶۴/۶/۲۰)

صفحات: ۲۸۸ صفحه

فروست: ۱۰۹۷

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۱-۸۹۶۷

چاپ اول

تهران، نشر میزان، ۱۳۹۶

فهرست مطالب

پیش‌گفتار.....	۱۵
مقدمه مترجمین.....	۱۷
دیباچه.....	۱۹
فصل ۱- مقدمه	
۱- اهمیت و نقش دادرسی انتخاباتی.....	۲۱
۲- لزوم طراحی نظام دادرسی انتخاباتی مناسب.....	۲۲
۳- اهداف دادرسی انتخاباتی.....	۲۵
فصل ۲- دادرسی انتخاباتی و مفاهیم مرتبط دیگر	
۱- مفهوم دادرسی انتخاباتی.....	۲۸
۲- حمایت از حقوق انتخاباتی.....	۳۱
الف) حقوق انتخاباتی و خاستگاه آنها.....	۳۲
ب) ابزارهای دفاع از حقوق انتخاباتی.....	۳۶
۳- نظام‌های دادرسی انتخاباتی و چرخه‌ی انتخاباتی.....	۴۱
فصل ۳- پیشگیری از دعاوی انتخاباتی	
۱- مقدمه.....	۴۴
۲- چارچوب قانونی مناسب.....	۴۹
۳- توسعه‌ی فرهنگ سیاسی و آموزش شهروندی.....	۵۰
۴- اجماع سیاسی در تشکیل نهاد مجری انتخابات و نهاد رسیدگی به دعاوی انتخاباتی.....	۵۲

۶ □ دادرسی انتخاباتی

- ۵- عملکرد نهاد مجری انتخابات و نهاد رسیدگی به دعاوی انتخاباتی: حرفه‌ای‌گرایی، استقلال
کارکردی و تعهد به اصول دموکراتیک ۵۶
- ۶- اصول رفتاری انتخاباتی ۵۹

فصل ۴- راهکارهای رسیدگی به دعاوی انتخاباتی ۶۵

- ۱- مقدمه ۶۶
- ۲- رژیم حقوقی اقامه‌ی دعاوی انتخاباتی: ابطال، اصلاح یا شناسایی موارد نقض قانون ۶۸
- ۳- نظام مسئولیت‌های انتخاباتی: اعمال مجازات‌ها ۷۰
- الف) حقوق کیفری انتخاباتی ۷۳
- ب) معیارهای جرم‌انگاری انتخاباتی ۷۴
- ج) نمونه‌هایی از جرایم و تخلفات انتخاباتی ۷۶
- د) مقامات متهم به ارتکاب جرایم انتخاباتی ۸۰
- ه) مجازات‌های اداری برای تخلفات انتخاباتی ۸۰
- و) دسته‌بندی نهادها و افرادی که مرتکب تخلف انتخاباتی می‌شوند و ضمانت اجرای اداری
انتخاباتی ۸۱
- ز) تخلفات انتخاباتی وضع‌شده در کشورهای مختلف ۸۲
- ح) سایر ابزارهای قانونی ۸۴

فصل ۵- طبقه‌بندی کلی نظام‌های رسیدگی به دعاوی

انتخاباتی ۸۹

- ۱- مقدمه ۹۰
- ۲- معیارهای طبقه‌بندی نظام‌های رسیدگی به دعاوی انتخاباتی ۹۱
- ۳- تطور نظام‌های رسیدگی به دعاوی انتخاباتی ۹۷
- الف) نظام‌های مبتنی بر رسیدگی پارلمانی (یا رسیدگی در یک مجلس سیاسی) ۹۹
- ب) نظام‌های مبتنی بر رسیدگی قضایی ۱۰۵
- ۱- دادگاه‌های عادی قوه‌ی قضاییه ۱۰۷
- ۲- دادگاه‌ها یا شوراهای اساسی ۱۰۹

فهرست مطالب □ ۷

- ۳- دادگاه‌های اداری..... ۱۱۲
- ۴- دادگاه‌های اختصاصی انتخاباتی با استقلال کارکردی..... ۱۱۳
- ج) نظام‌های مبتنی بر رسیدگی در نهاد مجری انتخابات با صلاحیت‌های قضایی..... ۱۱۷
- د) نظام‌های مبتنی بر رسیدگی در نهادهای خاص و موقتی..... ۱۲۱

فصل ۶- اصول و تضمینات نظام‌های رسیدگی به دعاوی

انتخابات..... ۱۲۵

- ۱- مقدمه..... ۱۲۶
- ۲- گرایش به ایجاد نظام‌های قضایی رسیدگی به دعاوی انتخاباتی..... ۱۳۰
- ۳- اصول راهنما برای نظام‌های رسیدگی به دعاوی انتخاباتی و طراحی تضمین‌هایی برای تحکیم آن‌ها..... ۱۳۳
- الف) استقلال نهاد رسیدگی به دعاوی انتخاباتی..... ۱۳۵
  - ۱- قوانین اساسی و عادی برای استقلال نظام‌های رسیدگی به دعاوی انتخاباتی..... ۱۳۶
  - ۲- استقلال کارکردی نهاد رسیدگی به دعاوی انتخاباتی..... ۱۳۸
  - ۳- استقلال مالی و اداری..... ۱۴۰
- ب) استقلال و بی‌طرفی اعضای نهاد رسیدگی به دعاوی انتخاباتی..... ۱۴۲
- ۴- امنیت جایگاه و خدمت حرفه‌ای..... ۱۶۰
- ۵- حقوق مناسب..... ۱۶۳
- ۶- سلب صلاحیت..... ۱۶۴
- ج) چارچوبی برای پاسخ‌گویی و مسئولیت نهاد رسیدگی به دعاوی انتخاباتی و اعضایش..... ۱۶۵
  - ۱- شفافیت و اطلاع‌رسانی عمومی عملکرد نهاد رسیدگی به دعاوی انتخاباتی..... ۱۶۶
  - ۲- پاسخ‌گویی نهاد رسیدگی به دعاوی انتخاباتی..... ۱۶۶
  - ۳- مسئولیت و پاسخ‌گویی اعضای نهاد رسیدگی به دعاوی انتخاباتی..... ۱۶۷
- د) درست‌کاری و حرفه‌ای‌گرایی اعضای نهاد رسیدگی به دعاوی انتخاباتی..... ۱۶۹
- ه) هزینه‌ها و ثبات نهادهای رسیدگی به دعاوی انتخاباتی..... ۱۷۲
- ۴- تضمین‌های آیینی نظام‌های رسیدگی به دعاوی انتخاباتی..... ۱۷۸

۸ □ دادرسی انتخاباتی

الف) شفافیت، وضوح و سادگی در قواعدی که نظام‌های رسیدگی به دعاوی انتخاباتی را تنظیم می‌کنند.....	۱۷۹
ب) دسترسی مؤثر و کامل به دادرسی انتخاباتی.....	۱۸۲
ج) دادرسی انتخاباتی رایگان، یا خدمتی با هزینه‌ای معقول.....	۱۸۴
د) مهلت مطلوب رسیدگی به دعوی.....	۱۸۸
ه) حق دفاع یا استماع و رعایت تشریفات و تضمینات قانونی.....	۱۹۱
و) اجرای کامل و به‌موقع تصمیمات و احکام نهادهای رسیدگی به دعاوی انتخاباتی.....	۱۹۴
ز) هماهنگی میان تفسیر و اجرای قوانین انتخاباتی.....	۱۹۶

فصل ۷- عنصر اساسی نظام‌های رسیدگی به دعاوی انتخاباتی..... ۲۰۳

۱- اقسام دعاوی.....	۲۰۴
الف) دعاوی اداری.....	۲۰۴
ب) دعاوی قضایی.....	۲۰۶
ج) دعاوی تقنینی.....	۲۰۹
د) دعاوی بین‌المللی.....	۲۱۰
۲- اعمال انتخاباتی مورد اعتراض.....	۲۱۳
الف) طبقه‌بندی اعمال انتخاباتی مورد اعتراض براساس ماهیت سازمانی که اقدام یا تصمیم آن مورد اعتراض قرار گرفته است.....	۲۱۳
۱- تصمیمات و اقدامات مقامات نهاد مجری انتخابات.....	۲۱۵
۲- اقدامات و تصمیمات اعضای حزب سیاسی.....	۲۱۵
۳- اقدامات انتخاباتی مورد اعتراض از سوی دیگر اشخاص و دیگر نهادها.....	۲۱۸
ب) طبقه‌بندی دعاوی انتخاباتی براساس زمان طرح دعوی (در دوره‌های متفاوت از چرخه‌ی انتخاباتی).....	۲۱۹
۱) دعاوی مطرح‌شده در دوره‌ی پیش از انتخابات:.....	۲۱۹
۲) دعاوی مربوط به دوره‌ی انتخابات.....	۲۳۱
۳- صلاحیت اقامه‌ی دعوی.....	۲۳۷
۴- مهلت زمانی برای طرح دعوی یا رسیدگی به دعوی انتخاباتی.....	۲۳۹

فهرست مطالب □ ۹

۲۴۳.....	۵- دلیل.....
۲۴۳.....	الف) بار اثبات.....
۲۴۴.....	ب) تعیین ادله‌ی اثبات.....
۲۴۵.....	ج) نظام‌های ارزیابی ادله.....
۲۴۹.....	۶- روش‌های جبران خسارت در دعاوی مربوط به نتایج انتخابات.....
۲۵۰.....	الف) تغییر (اصلاح) نتایج انتخابات همراه با تغییر احتمالی در شخص برنده.....
۲۵۶.....	۲- ابطال آرای مأخوذه در برخی از محل‌های اخذ رأی.....
۲۶۱.....	ب) ابطال انتخابات.....
۲۶۳.....	۱- ابطال انتخابات در نتیجه‌ی ابطال آرا در تعداد زیادی از شعب اخذ رأی.....
۲۶۳.....	۲- ابطال انتخابات به دلیل عدم صلاحیت یک نامزد یا فهرست نامزدها.....
۲۶۳.....	۳- ابطال انتخابات به دلیل عدم برگزاری انتخابات به همراه تضمینات قانونی لازم.....
۲۶۴.....	ج) لغو انتخاب نامزد به لحاظ فقدان صلاحیت.....
۲۶۵.....	۷- اصول انسجام و همبستگی و جامعیت آرا یا تصمیمات.....

فصل ۸- سازوکارهای جایگزین حل اختلاف انتخاباتی..... ۲۶۷

۲۶۸.....	۱- مقدمه.....
۲۶۹.....	۲- تاریخچه‌ی مراجع جایگزین حل اختلاف انتخاباتی.....
۲۷۱.....	۳- سازوکارهای دائمی جایگزین حل اختلاف انتخاباتی موجود در کنار سازوکارهای رسمی حل اختلاف انتخاباتی.....
۲۷۱.....	الف) اصلی‌ترین گام‌ها در سازوکارهای جایگزین حل اختلاف انتخاباتی.....
۲۷۵.....	ب) کشورهای حائز تجربه‌ی فراوان در برخورداری از مراجع دائمی جایگزین حل اختلاف انتخاباتی.....
۲۷۹.....	۴- مراجع جایگزین حل اختلاف انتخاباتی ویژه که به عنوان یک سازوکار فوق‌العاده برای حل بحران ناشی از انتخابات به وجود می‌آیند.....
۲۷۹.....	الف) مراجع جایگزین حل اختلاف انتخاباتی ویژه‌ی ایجادشده به عنوان یک راه‌حل ملی.....
۲۸۲.....	ب) مراجع ویژه‌ی جایگزین حل اختلاف انتخاباتی در سطح بین‌المللی.....
۲۸۲.....	پی‌نوشت.....

فهرست جدول‌ها

- جدول ۱-۱- برخی از احکام مهمی که توسط نظام‌های دادرسی انتخاباتی اتخاذ شده است. ۲۳
- جدول ۱-۲- مباحث و دسته‌بندی‌های این کتاب. ۳۰
- جدول ۴-۱- نظام رسیدگی به دعاوی انتخاباتی. ۶۷
- جدول ۴-۲- انواع رفتارهایی که نظام‌های حقوقی مختلف آن‌ها را به عنوان جرایم انتخاباتی شناسایی کرده‌اند. ۷۷
- جدول ۶-۱- مزایا و معایب انواع مختلف نظام‌های رسیدگی به دعاوی انتخاباتی. ۱۹۹
- جدول ۷-۱- محدودیت‌های زمانی جهت طرح دعوی علیه نتایج انتخابات پارلمانی: چند نمونه در بعضی از کشورها. ۲۴۰

فهرست شکل‌ها

شکل ۱-۱- عوامل مهم در نظام دادرسی انتخاباتی.....	۲۶
شکل ۲-۱- عناصر دادرسی انتخاباتی.....	۳۴
شکل ۲-۲- نمونه‌هایی از اسنادهای بین‌المللی حقوق بشری که مؤسس حقوق انتخاباتی هستند.....	۳۷
شکل ۲-۳- حق‌های اصلی انتخاباتی.....	۳۹
شکل ۲-۴- چرخه‌ی انتخاباتی.....	۴۵

فهرست کادرها

- کادر ۱-۲- تعهدات بین‌المللی برای حل و فصل دعاوی انتخاباتی ۴۰
- کادر ۲-۲- انواع نهادهای مسئول حمایت از حقوق انتخاباتی ۴۳
- کادر ۱-۳- آشنایی با فرآیندهای انتخاباتی در بوتان ۵۴
- کادر ۲-۳- بورکینافاسو: نظارت احزاب بر فرآیند انتخابات ۵۷
- کادر ۳-۳- دستورالعمل اخلاقی قوه قضاییه فدراسیون مکزیک ۶۱
- کادر ۴-۳- مجموعه‌ی قواعد رفتاری کمیسرها و پرسنل کمیسیون رسیدگی به شکایات انتخاباتی جمهوری اسلامی افغانستان (ECC) ۶۱
- کادر ۱-۴- انواع دعاوی انتخاباتی ۷۰
- کادر ۲-۴- وضع قوانین و مقررات برای جرایم انتخاباتی ۷۵
- کادر ۳-۴- میزان تأثیر مجازات‌های مالی با توجه به شرایط و اوضاع و احوال متفاوت است ۸۳
- کادر ۴-۴- درس گرفتن از تجربه: تحول نظام رسیدگی به دعاوی انتخاباتی در بوتان ۸۵
- کادر ۱-۵- اعلامیه‌ی انتخابات آزاد و عادلانه که توسط شورای بین‌المجالس در سال ۱۹۹۴ وضع شده است ۹۰
- کادر ۲-۵- طبقه‌بندی کلی نظام‌های رسیدگی به دعاوی انتخاباتی ۹۴
- کادر ۳-۵- نظام رسیدگی به دعاوی انتخاباتی: سوءاستفاده‌های پارلمان پیش از ۱۹۵۸ در فرانسه ۱۰۰
- کادر ۴-۵- نظام رسیدگی به دعاوی انتخاباتی پارلمانی‌اداری در آرژانتین ۱۰۴
- کادر ۵-۵- پرونده‌ی لوئیس پتی در آرژانتین ۱۰۵
- کادر ۶-۵- نظام مختلط رسیدگی به دعاوی انتخاباتی از نوع قضایی - پارلمانی در آلمان: نظارت اداری و پارلمانی بر انتخابات ۱۱۰
- کادر ۷-۵- دعاوی شهروندان در کلمبیا ۱۱۳
- کادر ۱-۶- اصول راهنما برای طراحی نهاد رسیدگی به دعاوی انتخاباتی که تضمین‌های ساختاری از آن نشئت می‌گیرند ۱۳۴
- کادر ۲-۶- تضمین‌هایی برای استقلال نهادهای رسیدگی به دعاوی انتخاباتی ۱۳۶

فهرست مطالب □ ۱۳

کادر ۶-۳- گواتمالا.....	۱۴۱
کادر ۶-۴- تضمین‌هایی برای استقلال و بی‌طرفی اعضای نهاد رسیدگی به دعاوی انتخاباتی.....	۱۴۳
کادر ۶-۵- مقررات قانون اساسی برای استقلال اعضای نهاد رسیدگی به دعاوی انتخاباتی.....	۱۴۴
کادر ۶-۶- سوگند شغلی قاضی دادگاه قانون اساسی.....	۱۴۵
کادر ۶-۷- نمایندگی قومی در نهاد رسیدگی به دعاوی انتخاباتی در وضعیت پس از منازعه در بوسنی و هرزگوین.....	۱۴۶
کادر ۶-۸- نظام‌هایی برای انتخاب و انتصاب اعضای نهاد رسیدگی به دعاوی انتخاباتی.....	۱۴۸
کادر ۶-۹- چارچوب پاسخ‌گویی و مسئولیت برای نهاد رسیدگی به دعاوی انتخاباتی و اعضایش.....	۱۶۵
کادر ۶-۱۰- دادرسی انتخاباتی و دادرسی الکترونیک: مکملی منطقی؟.....	۱۷۴
تجربیات برزیل و اندونزی.....	۱۷۴
کادر ۶-۱۱- تضمین‌های آیینی یا اصول کارآیی و مؤثر بودن نظام‌های رسیدگی به دعاوی انتخاباتی.....	۱۷۸
کادر ۶-۱۲- بوتان؛ معرفی یک نظام جدید به مردم.....	۱۸۱
کادر ۶-۱۳- اثر احتمالی هزینه‌ها بر میزان دادخواهی‌ها: نمونه‌ی موردی ژاپن.....	۱۸۶
کادر ۶-۱۴- «پرونده‌ی ریچموند»: پادشاهی متحده‌ی انگلستان.....	۱۸۷
کادر ۶-۱۵- اعتراض به نتایج انتخابات در سطح ملی و رفراندوم: در فرانسه.....	۱۹۳
کادر ۶-۱۶- ویژگی‌های اصلی روش‌های رسیدگی به دعاوی انتخاباتی.....	۱۹۴
کادر ۷-۱- اقسام دادگاه‌های مسئول رسیدگی به دعاوی قضایی انتخاباتی.....	۲۰۶
کادر ۷-۲- طبقه‌بندی دعاوی انتخاباتی قضایی.....	۲۰۷
کادر ۷-۳- رسیدگی به دعاوی انتخاباتی در روسیه (تجدیدنظر علیه ترک فعل از سوی نهاد مجری انتخابات).....	۲۰۸
کادر ۷-۴- اعمال انتخاباتی مورد اعتراض.....	۲۱۳
کادر ۷-۵- اعتراض به تصمیمات نهادها به غیر از مقامات انتخاباتی.....	۲۱۴
کادر ۷-۶- مجارستان: رسیدگی به دعاوی راجع به کاربرد رسانه در مبارزات انتخاباتی.....	۲۱۹
کادر ۷-۷- احزاب مخالف در کامبوج.....	۲۲۱
کادر ۷-۸- اخذ رأی به روش الکترونیکی و رسیدگی به دعاوی انتخاباتی: کالیفرنیا.....	۲۴۷

۱۴ □ دادرسی انتخاباتی

- کادر ۹-۷- روش‌های جبران در دعاوی مربوط به نتایج انتخابات..... ۲۵۰
- کادر ۱-۸- برنامه‌ی حل تعارض کمیته‌ی مستقل انتخاباتی افریقای جنوبی..... ۲۷۰
- کادر ۲-۸- سازوکارهای جایگزین حل اختلاف انتخاباتی..... ۲۷۲
- کادر ۳-۸- پرونده‌ی «وینچستر»؛ پادشاهی متحده‌ی انگلستان..... ۲۷۳
- کادر ۴-۸- سازوکارهای جایگزین حل اختلاف انتخاباتی در کامبوج..... ۲۷۶
- کادر ۵-۸- ایالات متحده‌ی امریکا: از حل اختلاف متمرکز تا غیرمتمرکز..... ۲۸۰

پیش‌گفتار

دادرسی انتخاباتی اساس و بنیاد دموکراسی است که هم از قانونی بودن فرآیند انتخاباتی و هم از حقوق سیاسی شهروندان حمایت می‌کند، به‌علاوه دارای نقشی بنیادین در فرآیند پیوسته و دائمی دموکراسی‌سازی و سرعت بخشیدن به گذار و عبور از استفاده از خشونت به عنوان ابزاری برای حل مشکلات سیاسی به استفاده از ابزار قانونی به منظور رسیدن به یک راه‌حل منصفانه است.

دادرسی انتخاباتی که تعارضات سیاسی را از طریق سازوکارهای مختلف حقوقی رسیدگی و انطباق کامل با قوانین و مقررات را تضمین می‌کند، باعث پیشرفت دموکراسی می‌شود. این امر اهمیت نهادهای مقتدر انتخاباتی و بهبود چارچوب همزیستی ساختارهای قضایی، اداری و سیاسی را بیشتر نشان می‌دهد. در نتیجه عناصر معرفتی‌ای را فراهم می‌آورد که ثبات اجتماعی را تضمین خواهد کرد.

این کتاب تحلیلی مفهومی از دادرسی انتخاباتی را با رویکرد عملی ترکیب می‌کند که هم مورد استفاده‌ی دانشگاهیان و هم مقامات انتخاباتی در نهادهای اداری و قضایی است. علاوه بر این، کتاب مطالعه‌ای ساختارمند از همه‌ی روش‌های رسیدگی به دعاوی انتخاباتی، شامل پیشگیری از دعاوی تا رسیدگی و حل آن‌ها را در برمی‌گیرد و اهمیت فرهنگ سیاسی و آموزش مدنی را در جلوگیری از دعاوی انتخاباتی توضیح می‌دهد و تمامی این عوامل دارای اهمیتی اساسی برای تعیین شیوه‌ای هستند که در آن چنین دعاوی‌ای رسیدگی می‌شوند.

ضمناً این کتاب طبقه‌بندی نظری نظام‌های رسیدگی به دعاوی انتخاباتی را فراهم می‌آورد و مجموعه‌ای از یک‌سری اصول ساختاری و تضمین‌هایی رویه‌ای تنظیم می‌کند که اهمیت حیاتی برای دادرسی انتخاباتی به عنوان یک کل دارد.

این امر به‌خصوص به دوره‌های کوتاه زمانی مرتبط است که نهادهای رسیدگی به دعاوی انتخاباتی مجبور به اتخاذ تصمیم در آن بازه‌ی زمانی هستند. بنابراین عملکرد و حرفه‌ای‌گرایی مقامات انتخاباتی عاملی کلیدی برای یک نظام کاربردی رسیدگی به

دعاوی انتخاباتی هستند و از لحاظ منطقی چنین نظام کارآمدی در نظام انتخاباتی شفاف و موفق یک عنصر مهم و ضروری به شمار می‌آید.

این کتاب بر این نکته‌ی حیاتی تأکید می‌کند که نهادهایی که مسئولیت مدیریت دادرسی انتخاباتی را دارند باید دارای مشروعیت مردمی باشند و توجه را به برخی از مؤلفه‌های کلیدی مشروعیت مثل اهمیت اجماع سیاسی درخصوص ساختار و ترکیب نهاد انتخاباتی، ویژگی ضروری شفافیت و ضرورت استقلال نهاد مسئول رسیدگی به دعاوی انتخاباتی جلب می‌کند.

این واقعیت که نهاد رسیدگی به دعاوی انتخاباتی باید یک نهاد دائمی باشد - همان‌طور که در کتاب نیز ذکر شده است - یک عامل مشروعیت‌بخش است؛ و اگرچه هزینه و نگهداری‌اش ممکن است بار مالی داشته باشد در مقابل، یک نهاد ضعیف می‌تواند هزینه‌ای بسیار بیشتر به بار آورد. نهادهای انتخاباتی مقتدری که اعتبار مالی مناسب و استقلال بودجه‌ای و کارکردی دارند، مستقل هستند و باید به عنوان یک سرمایه‌گذاری در کیفیت دموکراسی در نظر گرفته شوند.

این امر به خاطر اهمیت تصمیماتی که نهاد رسیدگی به دعاوی انتخاباتی برای آینده‌ی سیاسی یک کشور می‌گیرد، درست به نظر می‌آید. این تصمیمات می‌تواند متضمن تصویب، اصلاح و یا نقض نتایج و همچنین حمایت از حقوق سیاسی شهروندان باشد.

احزاب سیاسی و شهروندان راه‌حل‌های قانونی و منصفانه را به منظور رسیدگی به دعاوی سیاسی برگزیده‌اند در نتیجه نهادهای رسیدگی به دعاوی انتخاباتی نقش بسیار مهمی بر عهده دارند. آن‌ها راه‌حلهایی را برای مقابله با نقض برابری و آزادی بیان، محرومیت از حق انتخابات، تأمین مالی غیرقانونی مبارزات انتخاباتی از میان مسائل دیگری که در تضاد با دموکراسی است، فراهم می‌کند.

این کتاب را گروه برجسته‌ای از اندیشمندان به‌دقت نگاشته‌اند و در مسیر مطالعه ثابت خواهد کرد که برای قضاوت انتخاباتی سراسر دنیا بی‌نهایت مفید است. مؤسسه‌ی بین‌المللی IDEA مسائل پیش‌گامانه‌ای مطرح می‌کند که درک دادرسی انتخاباتی‌مان را غنی می‌کند و همچنین کنجکاو خواننده را به منظور ادامه‌ی مطالعات بیشتر درباره‌ی این عنصر اساسی دموکراسی برمی‌انگیزاند.

مقدمه مترجمین

اگر قوانین و مقررات انتخاباتی از مهم‌ترین قواعد یک دولت قانونمند دموکراتیک (متضمن برگزاری یک انتخابات آزاد، رقابتی و منصفانه) به شمار آید، وجود یک نظام مطلوب دادرسی انتخاباتی را نیز باید یکی از بنیادی‌ترین مؤلفه‌های تضمین بقا و تداوم آن تلقی کرد. در واقع رسیدگی به دعاوی انتخاباتی را باید یکی از مهم‌ترین شئون نظام سیاسی - حقوقی دانست. دو دلیل بنیادین برای چنین داعیه‌ای قابل ارائه است: از سویی به‌عنوان یک دلیل عام در خصوص کلیه قواعد و مقررات حقوقی، فقدان نظارت و همچنین نبود ضمانت اجرا ممکن است تأثیر لازم و کافی را در تحقق اهداف وضع قاعده (رعایت نظم حقوقی، حاکمیت قانون و قانونمندی حکومت، و البته رعایت حقوق و آزادی‌های بنیادین شهروندان) با خود نداشته باشد و از سوی دیگر با عنایت به اهمیت نظام حقوقی و قوانین و مقررات انتخاباتی در مجموعه‌ی نظام حقوقی، دادرسی انتخاباتی حائز اهمیتی دوچندان می‌شود. بسیاری از صاحب‌نظران، قوانین انتخاباتی یک نظام سیاسی را هم‌ارز قانون اساسی کشور می‌دانند. در واقع در دموکراسی نمایندگی، انتخابات را باید یکی از مؤلفه‌های اصلی این نظام‌ها دانست؛ چراکه انتخاب حاکم و یا به عبارت دقیق‌تر، گروه حاکم (اعم از رییس‌جمهور، نمایندگان پارلمان و ...) می‌تواند در اداره‌ی امور عمومی و سرنوشت کشور و مردم نقش اصلی را داشته باشد. بنابراین امروزه ضمانت اجرای رعایت قوانین و مقررات این حوزه و به تبع آن رسیدگی به دعاوی ناشی از اختلافات و یا نقض قوانین و مقررات (اعم از تخلفات و یا جرایم انتخاباتی) اهمیت بسیار زیادی دارد.

انگیزه‌ی اصلی ترجمه‌ی این کتاب را باید در راستای دو هدف اساسی جست‌وجو کرد. از یک سو، آشنایی با ادبیات تطبیقی این حوزه و استفاده یا اقتباس از آن به منظور ارزیابی حقوق داخلی و عنداللزوم اصلاح آن همواره به عنوان یک راهبرد و راهکار جدی محل توجه بوده است. از سوی دیگر، کتاب حاضر به عنوان یک منبع مرجع و دربردارنده‌ی تصویری نسبتاً جامع و کامل از الگوها، شیوه‌ها، ساختارها و سازوکارهای متعدد و متنوع در حوزه‌ی دادرسی انتخاباتی به همراه داده‌ها، مصادیق و نمونه‌های عملی در کشورهای مختلف و همچنین تحلیل و ارزیابی و مقایسه‌ی آن‌ها با یکدیگر می‌تواند به عنوان راهنمایی مناسب در اختیار مخاطبین ایرانی در این حوزه قرار گیرد.

در خصوص ترجمه‌ی حاضر نکاتی شایان ذکر به نظر می‌رسد: اول این‌که، تأکید بر اجتناب از ترجمه‌ی تحت‌اللفظی ضمن رعایت وفاداری به متن بوده است. دوم آن‌که، یافتن معادل‌های فارسی مناسب جامع و مانع برای برخی واژه‌ها بسیار دشوار بود؛ به‌ویژه این‌که در بسیاری موارد در متن اصلی واژه‌ها و اصطلاحات متعددی برای بیان جزئیات یک مفهوم استفاده شده بود، و در فارسی بعضاً چنین تفکیکی در جزئیات با استفاده از واژه‌های مستقل وجود ندارد. بنابراین در خصوص برخی معادل‌ها ممکن است خواننده دچار ابهام، تردید شده و یا موافق معادل فارسی انتخاب‌شده نباشد. در چنین مواردی، اصطلاح اصلی در پاورقی درج شده است. سوم، در مواردی، با استفاده از پاورقی سعی در معرفی و تبیین روشن‌تر و دقیق‌تر نام‌ها، اصطلاحات و موضوعات خاص مستلزم توضیح بیشتر، شده است. چهارم، لیست معادل مخفف‌ها در ابتدای متن اصلی، (به دلیل عدم استفاده از مخفف‌ها در ترجمه فارسی) و همچنین، معرفی مؤسسه‌ی بین‌المللی برای دموکراسی و مساعدت انتخاباتی (IDEA) و نویسندگان این کتاب، فهرست اعلام و گلاسوری (و یا ترمینولوژی) انتهای کتاب در ترجمه‌ی فارسی درج نشده است.

از مهم‌ترین دشواری‌هایی که گروه ترجمه با آن مواجه بوده است باید به دشواری در ایجاد وحدت و هماهنگی بخش‌های مختلف اثر اشاره کرد که خود مستلزم برگزاری جلسات مشترک متعدد و همفکری میان اعضای گروه ترجمه بوده است. در همین جا بر خود لازم می‌دانم از همکاران این اثر، خانم‌ها هانیه اشتغالی دانشجوی دکتری حقوق عمومی دانشگاه شهید بهشتی، دکتر فاطمه عزیزمحمدی و مریم کریم جوزانی دانشجوی دکتری حقوق عمومی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد علوم و تحقیقات که در طول انجام کار در کنار اینجانب به ترجمه‌ی این اثر همت گماردند مراتب سپاس و قدردانی خود را اعلام کنم. همچنین مراتب تشکر بسیار ویژه‌ی خود از خانم هانیه اشتغالی که بیشتر مسئولیت هماهنگی‌ها و درج اصلاحات پیشنهادی در جلسات را به عهده داشتند؛ اعلام می‌نمایم.

با وجود آن‌چه آمد، قطعاً اثر حاضر کماکان با اشکالات و ایراداتی همراه است که استدعای متواضعانه‌ی مترجمین در یادآوری آن از سوی خوانندگان ارجمند است.

اسدالله یآوری

دیباچه

انتخابات در مرکز فرآیند دموکراتیک قرار دارد. ماهیت رقابتی‌ای که انتخابات‌ها دارند، باعث ایجاد مرزبندی‌های سیاسی و پیچیدگی‌های فنی می‌شود و آن را در معرض سوءاستفاده، تقلب و تفاسیر مختلف قرار می‌دهد. به طور همزمان، انتخابات در صورتی که به طور کامل مورد اعتماد واقع شود و افکار عمومی آن را عادلانه و بی‌طرفانه بدانند، می‌تواند به هدف کلیدی خود در فراهم آوردن مشروعیت برای حکومت دست یابد. بنابراین ضرورت سازوکاری مؤثر برای جلوگیری از دعوای‌ای که ممکن است در هر انتخاباتی به وجود آید، کاهش دادن شدت آن‌ها یا رسیدگی به آن‌ها و نیز سازوکاری برای حفظ و در صورت نیاز اعاده‌ی برابری واقعی و به رسمیت‌شناخته‌شده شهروندان و نمایندگان آن‌ها روشن است.

یک نظام دادرسی انتخاباتی مؤثر و کارآ برای تضمین این اهداف نقشی اساسی دارد. بدون چنین نظامی برای کاهش و مدیریت نابرابری یا تصور نابرابری، حتی بهترین شیوه‌ی اجرای فرآیند انتخابات می‌تواند به تردید نسبت به مشروعیت یک دموکراسی منجر شود.

مؤسسه‌ی بین‌المللی IDEA نخستین کتاب در حوزه‌ی دادرسی انتخاباتی با گستره‌ای جهانی را منتشر کرده است تا درک عمومی را نسبت به اهمیت نظام‌های دادرسی انتخاباتی توانمند، منطبق با زمینه‌های موجود و پذیرفته‌شده در قالب ملی افزایش دهد و به بررسی این نکته بپردازد که چگونه طیف متنوعی از سازوکارها و نهادهای دادرسی انتخاباتی برای دفاع از حقوق انتخاباتی استفاده می‌شوند.

درحالی‌که ابتکارات روبه‌رشد در مؤسسه‌ی بین‌المللی IDEA به دنبال آن است که دلایل خشونت و تعارض در فرآیندهای انتخاباتی را مورد توجه قرار دهد و این کتاب

نیز ساختار و ملاحظات ضروری فنی و حقوقی مورد نیاز برای پیشگیری از این دعاوی و تعارضات را بررسی می‌کند. کتاب پیش رو به بررسی طیفی از سازوکارهای رسیدگی به دعاوی انتخاباتی روز جهان، چگونگی طبقه‌بندی این نظام‌های رسیدگی به دعاوی انتخاباتی و عناصر، اصول و ضمانت اجرایی حاکم بر این نظام‌ها می‌پردازد و همچنین سازوکارهای جایگزین در رسیدگی به دعاوی که در حال حاضر در حوزه‌ی نظام رسیدگی به دعاوی انتخاباتی استفاده می‌شوند، در این کتاب مورد مطالعه قرار می‌گیرد. نمونه‌هایی از نظام‌های رسیدگی به دعاوی انتخاباتی در کتاب ذکر شده است تا کاربردها و مزایای طیفی از روش‌ها برای کمک به فعالین این حوزه در راستای ایجاد نظامی مناسب برای جامعه و وضعیت موجود آن‌ها بررسی شود.